آمریکایی‌ها هم مشتاق سفر به ایران شدند

مسؤولان سازمان میراث فرهنگی نه‌تنها از افزایش گردشگران ورودی کشورهای اروپایی و همسایه در شرایط تحریم کنونی خبر می‌دهند، بلکه معاون گردشگری این سازمان گفته سفر گردشگران آمریکایی به ایران نیز در هفت ماه نخست امسال ۲۷ درصد رشد داشته است.

به گفته ولی تیموری، معاون گردشگری در هفت‌ماه نخست امسال یك هزار و ۶۶۵ گردشگر آمریکایی به ایران آمدند که این آمار در مقایسه با مدت زمان مشابه سال گذشته ۲۷ درصد رشد داشته است. تنها در ماه آبان، ۲۱۴ گردشگر آمریکایی به ایران سفر کردند که در مجموع شمار گردشگران ایالات متحده آمریکا در ایران از ابتدای سال ۹۷ تا پایان آبان به ۱۸۷۹ نفر رسیده است. وی افزود: با وجود فشارهایی که در ماه‌های گذشته وارد شده اما کنجکاوی گردشگران خارجی برای دیدن ایران و آشنایی با مردم و جامعه بیشتر شده، از همین رو با رایزنی‌هایی صورت گرفته با مراجع ذی‌ربط، فرآیند صدور ویزای اتباع آمریکایی نیز تسهیل می‌شود. / میراث آریا

یکشنبه‌های سبز
با مساجد تاریخی کشور

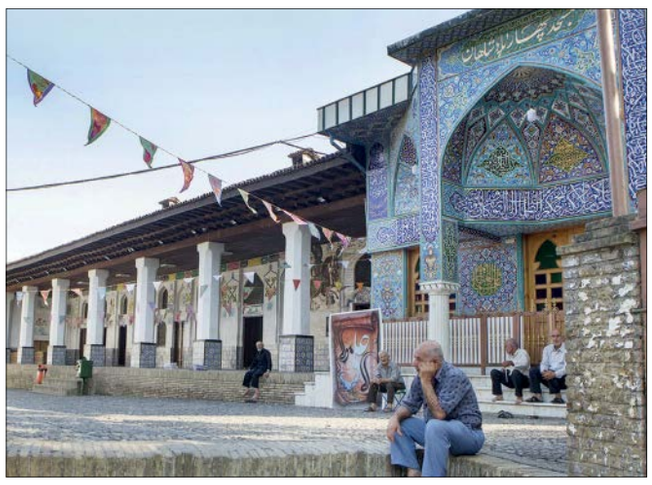

گزارشی از یك مسجد تاریخی در لاهیجان که پیکر ۴ بزرگ این شهر را در خود جای داده

۴ پادشاه در یک اقلیم!

نازیلا ناظمی
ایران

امروز هم طبق روال هر یکشنبه، سراغ یکی دیگر از مساجد تاریخی و زیبای کشورمان می‌رویم. مسجدی که البته نامش کمی غریب است و از همان بدو شنیدن مشتاق ترمان می‌کند درباره‌اش بیشتر بدانیم و پَر بکشیم به سوی دیار سرسبز لاهیجان برای دیدارش؛ دیدار مسجد چهارپادشاه... اما چرا چهارپادشاه؟! درحالی که مساجد معمولا یا نام بزرگان دین را بر خود دارند، یا نام سازنده و واقف بر پیشانی‌شان می‌نشیند یا به نام شهری که در آن هستند، معروف و شهره می‌شوند، حال آن‌که این مسجد لاهیجانی که از آثار دوران حکمرانی خاندان سادات کیا یا کیاییان در گیلان و مقارن با حکومت صفویان است، شهره به نام پادشاهان است!... اگر تا پایان گزارش همراهی‌مان کنید، هم دلیل این نامگذاری را خواهید دانست و هم با یکی از آثار زیبای تاریخی و فضاهای معنوی و باصفای لاهیجان آشنا خواهید شد.

نقاشی‌ها و نگارگری‌های دوران قاجار، درهای خوشنویسی‌شده و صندوق‌های کهنه چوبی منبت‌کاری و مزین به گره چینی و کاشیکاری‌های هفت رنگ، همه اینجا در مسجد چهارپادشاه گرد آمده‌اند

مسجد چهارپادشاه در اصل مدفن چهار نفر از بزرگان گیلان است؛ یك پادشاه و سه نفر از اولیای دین و از آنجا که در گذشته بزرگان و عالمان دین را در گیلان به نام پادشاه می‌خواندند، بنابراین مسجد به نام چهار پادشاه معروف شد. هرچه بود و هرچه هست، اقبالشان درخشید که نامشان با نام خانه خدا ماندگار شد.

و اما اولین پادشاه، سید خورکیا از بزرگان دینی لاهیجان است که سال ۶۴۷ در بقعه‌ای در مجاورت مسجد دفن می‌شود.

۴۴ سال پس از سید خورکیا، یکی دیگر از بزرگان دینی به نام سیدعلی کیا سال ۷۹۱ قمری در بقعه‌ای دیگر در سمت چپ بقعه اول به خاك سپرده می‌شود. پس از آن نوبت به رضا کیا پسر سیدعلی می‌رسد که بعد از ۳۸ سال کنار پدرش دفن می‌شود. چهارمین پادشاه که یك شاه واقعی است، سیدرضی کیا، حکمران گیلان است که درست همان روز درگذشت رضا کیا، چشم از جهان فرو می‌بندد و در همان حجره دفن می‌شود.

تزئینات ایرانی، معماری شمالی

مسجد صحنی تقریبا کوچك دارد که تمام فضای جنوبی را گرفته و به شکل مربع است. در بخش شمالی، ایوانی بزرگ با شش ستون به ارتفاع ۸۰ سانتی‌متر با کاشیکاری دیده می‌شود که این کاشی‌ها متعلق به دوره قاجاریه است. در حاشیه بالایی ایوان، اشعار ترجیع‌بند محتشم کاشانی به شکل گچبری به خط نستعلیق نوشته شده است.

دیوارها نیز دارای کاشیکاری‌های هفت رنگ با نقوش گل و مرغ هستند. در نقوش دیوارها از نمادهای مختص گیلان و نقوش دیواری و در نقوش کاشیکاری‌های ایوان نیز از نقوش گیاهی و جانوری الهام گرفته شده. روی دیوار ایوان اصلی نیز تصویری از یك مراسم مذهبی نقش بسته و مگر می‌شود مسجدی در خطه سرسبز شمال باشد و آثاری از معماری این خطه در آن نباشد؟! همین است که مسجد چهارپادشاه هم مانند دیگر بناهای شمال کشور دارای بامی از سفال است و سردر بقعه‌ها نیز با آجر قرمز ساخته و روی آن گچ کشیده شده است.

صندوق‌های چوبی منبت‌کاری محافظ پادشاهان

بقعه یکی از این بزرگان، مربع شکل و سقف آن صاف و چوبی است و ضریحی چوبی و بزرگ وسط آن نصب شده. در بقعه دیگر، دو پادشاه به خاك سپرده شده‌اند و دو صندوق چوبی در وسط این اتاق مستطیلی در امتداد یکدیگر قرار دارد که یك صندوق دارای منبت‌کاری بسیار ظریف و کتیبه‌هایی در وسط و دور تا دور آن به خط کوفی است. در کنار این بقعه اتاقی قرار دارد که به عنوان مسجد استفاده می‌شود.

صندوق‌های چوبی مقابر هرکدام به زیباترین شکل منبت‌کاری و گره چینی و مزین به آیات الهی هستند.

کتیبه‌های پیرامون صندوق‌ها متعلق به قرن هشتم و اوایل قرن نهم هجری است و تاریخ یکی از کتیبه‌ها ۱۰۱۵ هجری را نشان می‌دهد. در اطراف بقعه سید خورکیا نقاشی‌هایی از میدان رزم کربلا و سواران آن حادثه دیده می‌شود.

درهای قدیمی چشمنواز

به غیر از صندوق‌های چوبی، درهای قدیمی و چوبی این بقعه نیز بسیار دیدنی و زیباست. سازندگان درها و خوشنویسان آنها، هنرمندانی مانند علی نجارالتبریزی، عبدالکاتب جکی‌کرمانی، محمدبن داوود کیا و حسن‌بن علی الصالحی الجیلانی بوده‌اند. بر در بقعه، زنجیری با حلقه‌های بزرگ آهنی به شکل مثلث آویخته شده که نشانه حصن است و اگر کسی از آن عبور کند و متحصن شود، در امان می‌ماند.

نقاشی‌های زیبا با مضامین کربلایی

سال ۱۲۸۴ تا ۱۲۹۰ شمسی در مسجد چهارپادشاه دو قرآن قدیمی به‌دست آمد. یکی از این قرآن‌ها به خط کوفی است و دیگری تاریخ ۸۸۳ هجری قمری دارد و کاتب یا بانی آن، شخصی است به نام خواجه نظام‌الدین بن شمس‌الدین مداحی نوذری. این قرآن توسط یکی از معمرین (پیران) محل نگهداری می‌شود. قرآن مذکور با خط نسخ جلی به درازای ۴۳ و پهنای ۳۱/۵ سانتی‌متر با ترجمه فارسی نوشته شده است. مسجد چهارپادشاه دارای نقاشی‌های بی‌نظیر و ارزشمندی است که نمونه آن در دیگر مساجد دیده نشده. این نگارها بیشتر حاوی موضوعات مربوط به واقعه کربلا و شبیه پرده‌های شبیه‌خوانی است. این آثار توسط یکی از نقاشان بنام گیلانی یعنی استاد غلامحسین نقاش، سرآمد نقاشان دوره قاجار در استان تصویرگری شده است. سال ۱۳۱۱ خورشیدی، آثار این نقاش توسط پسرش مشهدی آقاجان بار دیگر مرمت شد.

آل‌کیا چه کسانی بودند؟

سلسله آل‌کیا یا سادات ملاطی، خاندانی زیدی مذهب بودند که همزمان با ابتدای حکومت صفویان در حدود سال ۷۷۰ قمری در گیلان به قدرت رسیدند و تا زمان تصرف گیلان توسط شاه عباس اول، بر مصدر قدرت باقی ماندند. نسب خاندان آل‌کیا به علی بن حسین(ع) می‌رسد و پادشاهان این سلسله به نام کارکیا معروف بودند.

مردمی

پویش نجات خانه نیما زیر برف و باران

خیلی از ما نمی‌دانستیم پنجشنبه‌ای که گذشت- یعنی ۱۳ دی ماه - سالروز درگذشت بنیانگذار شعر نوین ایران؛ علی اسفندیاری معروف به نیما یوشیج بود، اما آنها که زیر برف و باران و در سرمای هوا جلوی خانه‌اش در کوچه رهبری، خیابان دزاشیب تجریشِ تهران با پلاکاردهایی تجمع و شمع روشن کردند، هم این تاریخ را خوب به خاطر داشتند و هم این‌که خانه نیما؛ پدر شعر نو فارسی ایران دیگر تاب و توانی برای سرپا ایستادن ندارد و اگر فرو بریزد، برگی از هویت تاریخی و فرهنگی این سرزمین شاعرپرور را با خود به زیر خاك خواهد برد.

شیفتگان نیما البته چند روز پیشتر از پنجشنبه، پویشی راه انداخته بودند؛ «پویش مردمی نجات خانه نیما یوشیج» که قرار بود در سالروز درگذشت پدر شعر نو ایران به خانه نیما برود و رفت؛ رفت تا از مسؤولان شهری و میراثی بخواهد تا به وضعیت این بنای تاریخی و ملی توجه کنند.

پیش از این محمد عظیمی، عضو هیات راهبردی موزه نیما در پوش به ایسنا گفته بود چگونه می‌شود با شعار توسعه صنعت گردشگری به زیرساخت‌های میراث فرهنگی و طبیعی بی‌توجه بود. با سابقه کهنی که در حوزه شعر و ادب فارسی داریم، کدام موزه معرف تاریخ فرهنگی ماست؟ پرونده خرید و حفظ خانه نیما چه زمانی بسته می‌شود؟ چقدر باید اهمیت خرید خانه نیما و سیر سرنوشت مأمن پدر شعر نوین ایران را برای مسؤولان بازخوانی کنیم؟ باید چه کار کرد؟

طراح: بیژن گورانی

جدول شماره ۵۲۹۱

جدول عادی

افقی: ۱) دستگاه تنظیم‌کننده میزان هوا و سوخت موتورها - زهری کشنده ۲) ضمیر سوم شخص - جهنم - زندانیان - ابر نزدیك زمین ۳) حیله‌گر - از نام‌های قرآن - گرد و خاك ۴) پشت سر - سواره - نوزاد حشره ۵) موشواره کامپیوتر - پهناور - زنگ گردن چهارپا ۶) سیاره زهره - ذاتی - هماهنگی در اجزای چیزی ۷) صورت اسامی - خوابیده - فریب ۸) رها - از اجزای آجیل - نام چند تن از پادشاهان اشکانی بود - غذای رقیق ۹) مخترع پیل الکتریکی - خواننده تصنیف الهه ناز - جانشین ۱۰) پستانداری گوشتخوار - پاندول - نیکوروی ۱۱) پاسخ مثبت - گاو شخم‌زن - فال گرفتن ۱۲) ورم - زیرك و باهوش - خواندن و نوشتن نمی‌داند ۱۳) همسایه لیبی - مخالف هم بودن - ناخالص ۱۴) گشاده - سبز تیره - کاروان‌سرا - نیمی از دنیا! ۱۵) جهانگردی - کشوری در همسایگی هندوراس و گواتمالا.

عمودی: ۱) از رشته‌های ورزش قایقرانی - گل زینتی گرمسیری ۲) سقف فروریخته - گلی که در مرداب می‌شکفد - صوت اندوه ۳) لغتنامه عرب - سدی در تهران ۴) جانشین هنرپیشه در صحنه‌های خطرناك - فتوا خواستن - لقب حضرت عیسی(ع) ۵) رفت و آمد زیاد - ناشایست - پراکندگی ۶) طمع - ماه آخر سال - فرزند زال و رودابه ۷) سلول جنسی ماده - درازکشیده به پشت - روشنایی ۸) شکیبایی - از ایالات آمریکا ۹) نشاط، شادمانی - نگهبان سیم‌های برق - نشانی ۱۰) پایینی - سربند مردان سیستانی - حرف همراهی ۱۱) آقای آلمانی - توجه و دقت نظر - مسابقه پایانی ۱۲) نحیف و نزار - فاقد قوه سامعه - پارچه صاف‌کن ۱۳) پیشه‌اش پاك کردن غلات است - گردهمایی ۱۴) مرغ سعادت - بی‌آبرویی - دچار تردید ۱۵) از پادشاهان کیانی - مجله شبانه و هنری شبکه چهار سیما.

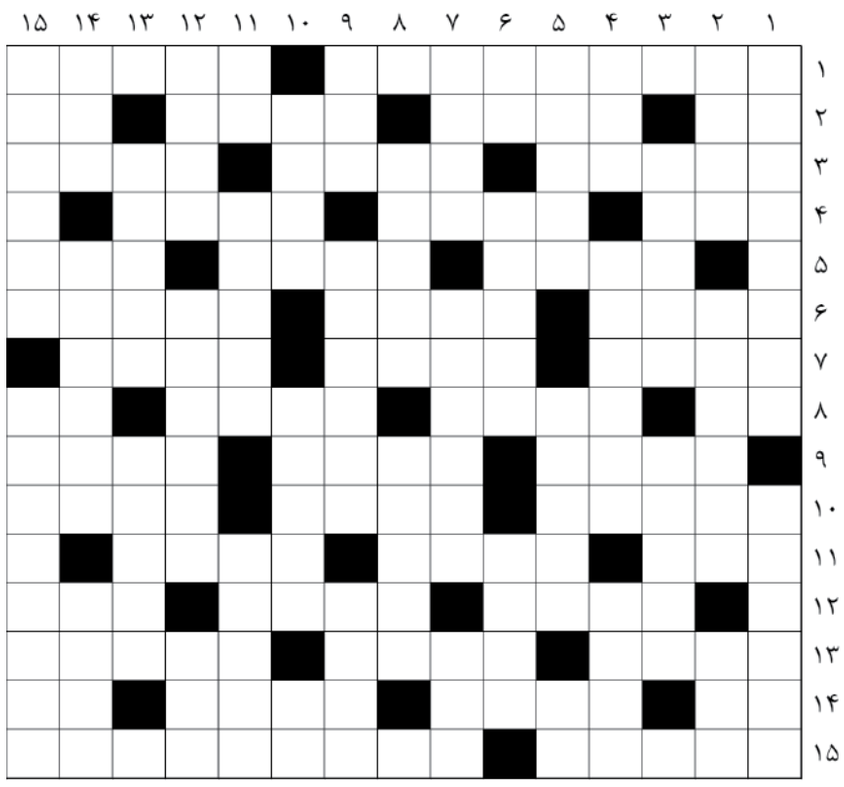

جدول ویژه

افقی: ۱) فلزی که برای تهیه نیمه‌هادی‌ها کاربرد دارد - اتاق قابل حمل ۲) ماه شاعرانه - اسب بارکش - مکث - درویش - سهل و ساده - همراه متل ۱۳) یکان - غذای مجردی - نام چند تن از پادشاهان فرانسه بود ۱۴) ساز شکوه‌گر - قانون مغول - روح - بسیار خوب ۱۵) انکار - افزایش هورمون رشد در کودکان موجب این بیماری می‌شود.

عمودی: ۱) بنیانگذار نظام نوین اجتماعی در ایران - قهوه ایتالیایی ۲) شلجمی - شهرستانی در آذربایجان شرقی - وقت و هنگام ۳ - شیطان - خاندان رسول اکرم(ص) ۴) ضمیر اشاره - فاقد اصالت خانوادگی - پشت سر هم ۵) پیدا نمی‌شود - فحاش - تکرار حرفی ۶) خرس - قیادت - پایه ۷) بنیانگذار مکتب روان‌شناسی تحلیلی - نوعی شیرینی بلوری‌شکل - عیش و عشرت ۸) ریز و کوچك - گول زدن ۹) زمان معین - ایران‌شناس بریتانیایی و نویسنده سفرنامه مازندران - عظیم ۱۰) لقبی در هندوستان - پایتخت تبت - پیشوند تکرار ۱۱) شهر توت - کانی دارای گوگرد و آرسنیك - مخفی ۱۲) اعلان - مجموعه داستانی نوشته آلیس مونرو - ضمیری عربی ۱۳) دریانورد - خراب ۱۴) نپریدن اسب مسابقه از روی مانع - تخته زیر ریل - ایوان ۱۵) همگانی - نوعی مسمومیت غذایی شدید.

حل جدول عادی شماره ۵۲۹۰

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	س	ل	ج	و	ق	ی	ا	ن	■	چ	ر	ب	د	س	ت
۲	ت	ن	و	ی	ر	■	خ	ط	ا	ک	ا	ر	■	ل	ن
۳	م	د	ی	ر	■	م	ر	ق	س	■	■	■	ن	ا	م	ی
۴	ک	ن	■	و	ک	ل	ا	■	ا	ن	د	و	ر	ا	■
۵	ا	■	م	س	ل	ک	■	ک	م	ا	ج	■	ل	ن	ز
۶	ر	ک	ن	■	ک	ی	ف	ی	■	ل	ا	ی	ن	ف	ک
۷	■	ل	ی	ب	ل	■	ا	ل	ع	ا	ل	م	■	ا	ا
۸	ش	ی	ع	ه	■	ا	ی	و	ا	ن	■	ز	ر	م	■
۹	ا	م	■	ج	ا	د	و	گ	ر	■	ح	م	ا	س	■
۱۰	غ	ا	ر	ت	ک	ر	■	ر	ف	ق	ا	■	ر	ی	س
۱۱	ل	ن	ف	■	ر	ی	ت	م	■	ه	م	ا	ی	■	ر
۱۲	■	ج	ر	و	ا	س	ک	■	د	ر	ی	ک	■	ی	ا
۱۳	غ	ا	م	ر	■	■	ا	ب	و	ی	■	ر	ز	ا	ز
۱۴	ب	ر	■	ز	ا	د	ب	و	م	■	پ	ا	ر	س	ی
۱۵	س	و	خ	ا	ر	ی	■	د	ا	ل	ا	ن	د	ا	ر

حل جدول ویژه شماره ۵۲۹۰

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	س	ر	خ	و	س	ی	ا	ه	■	م	ب	ا	ل	ا	ت
۲	ر	ی	و	ا	س	■	م	ت	ل	ا	ط	م	■	ن	س
۳	ب	م	ب	ک	■	ل	ی	ل	ی	■	■	ش	ف	ق	ت
۴	س	ن	■	س	ت	ا	ر	■	س	ب	ک	ب	ا	ل	■
۵	ت	■	گ	ن	ب	د	■	و	ک	ل	ا	■	ت	ا	ج
۶	ه	ب	ا	■	س	ن	ت	ی	■	ا	ه	ن	ر	ب	ا
۷	■	ه	و	ا	م	■	ر	ا	ه	ک	ش	ا	■	س	د
۸	ت	ج	س	س	■	ا	ش	ر	ا	ر	■	ک	ا	ف	ه
۹	ر	ا	■	ب	و	ی	ح	ی	ی	■	ن	س	ب	ی	■
۱۰	ا	ن	ت	ق	ا	م	■	ا	ل	م	ا	■	س	د	س
۱۱	س	خ	ن	■	ر	ا	س	ل	■	ج	م	ر	ه	■	ب
۱۲	■	ر	ز	ی	د	ن	ت	■	م	ر	ه	م	■	پ	ک
۱۳	ف	■	ل	م	■	■	ی	ک	ت	ا	■	ا	م	ی	ب
۱۴	ض	د	■	ا	ی	ل	غ	ا	ر	■	م	ن	ا	د	ا
۱۵	ا	ن	ض	م	ا	م	■	م	و	ر	ی	س	ژ	ا	ر

نگاهی به تاریخچه قدیمی‌ترین باغ اطراف حرم مطهر رضوی

قفل باغ خونی باز می‌شود؟

رضا سلیمان نوری
عضو انجمن توسعه گردشگری چهارباغ خراسان

«در مراجعت به مشهد در باغ باصفایی در جنوب شهر اقامت کردم. نام باغ تا حدی برایم نفرت‌آور بود: «باغ خونی» یا «باغ خون». نتوانستم بفهمم چرا چنین نامی بر آن نهاده‌اند؟!»

این جملات روایت ثبت شده مك گرگر، افسر ارتش انگلیس در سال ۱۸۷۵ میلادی هنگام سفری به مشهد از محلی کمتر شناخته شده برای نه‌تنها گردشگران و زائران مشهد، بلکه ساکنان این شهر است. مکانی که هرچند فاصله‌اش تا حرم مطهر رضوی کمتر از ۸۰۰ متر است، اما یکی از ناشناخته‌ترین مناطق شهری مشهد به طور قطع و حتی کشور است. دلیل این امر هم چیزی نیست جز گذشته پر رمز و راز این محوطه که البته در سال‌های اخیر هم زیاد تغییر نکرده و هنوز باغی است با رازی ناگشوده برای دوستداران فرهنگ و هویت و میراث مشهد.

باغی ثبت ملی شده که برای آشنایی با واقعیت آن اگر به لابه‌لای کتاب‌ها مراجعه کنیم درمی‌یابیم که حداقل قدمتی ناصرالدین شاهی دارد، زیرا در منابع باقیمانده از آن زمان به وجود «باغ خونی» در حاشیه برج و باروی شهر مشهد در مسیر ورودی به شهر مشهد از سوی نیشابور اشاره شده. و اما نخستین سند رسمی این باغ به سال ۱۳۱۷ شمسی بازمی‌گردد که این ملك به نام اداره مالیه وقت مشهد سند خورده. این در حالی است که چه قبل و چه بعد از این سال باغ خونی مالکان و مستاجران دیگری را به خود دیده است.

یکی از شناخته‌شده‌ترین این مستاجران کلنل محمدتقی خان پسیان بوده که براساس اسناد موجود از این باغ، قوای ژاندارمری خراسان را در سال‌های ۱۲۹۹ و ۱۳۰۰ هدایت می‌کرده است. دیگر مستاجر شناخته شده این بنا هم قوای روسیه تزاری بودند که کمی پیشتر از این تاریخ در سال‌های نخست سلطنت آخرین شاه قاجار در این مکان استقرار داشتند و حتی براساس برخی روایات از همین مکان حرم مطهر رضوی را به توپ بستند. و اما در اغلب سال‌های پس از سند خوردن این باغ به اسم اداره مالیه خراسان هم باز این روس‌ها البته در قالب کنسولگری و سپس دفتر بازرگانی دولت روسیه آن را در اختیار داشتند.

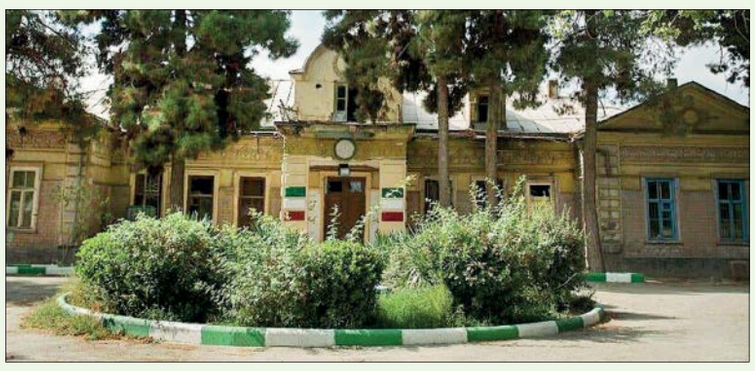

این وضعیت تا فروپاشی کمونیسم در سال ۱۳۶۹ شمسی ادامه داشت و پس از آن نیروی انتظامی این باغ را در اختیار گرفت تا این‌که سرانجام در اواسط دهه ۸۰ شمسی بانك کشاورزی مالك این باغ تاریخی شد.

باغی که به رغم دیدن بلاهای مختلف در طول عمر خود هنوز یکی از سه ساختمان تاریخی آن محکم و استوار به عمر خود ادامه می‌دهد. عمارتی که در مرکز این باغ ۵/۵ هکتاری قرار داشته و خود حدود ۸۷۹ مترمربع مساحت دارد. باغی که هرچند به مرور زمان - خاصه در دو دهه اخیر - بسیاری از درختان آن خشك شده‌اند، اما هنوز با اندکی رسیدگی می‌تواند یك مکان عمومی مناسب برای مردم گرفتار در حصار ساختمان‌های بلند اطراف حرم مطهر رضوی باشد و درست به همین دلیل است که شورای شهر مشهد در سال گذشته تلاش زیادی را برای در اختیار گرفتن این بنا انجام داد. تلاش‌هایی که با همراهی کامل میراث فرهنگی همراه بود، زیرا اهل میراث هم به این نتیجه رسیده‌اند که تنها راه نجات اثر شماره ۳۲۴۰ فهرست آثار ملی ایران، تغییر وضعیت آن از باغی بی روح و ممنوع‌الملاقات به مکانی عمومی برای تمام مردم مشهد و گردشگران است.